

آموزش جامع طراحی فرش

به قلم
جهاد پیرامی

با همکاری

دکتر فاطمه اکبری

(اعضای هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز)

سرشناسه	: حسن پورنامی، جواد، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدید آور	: آموزش جامع طراحی فرش / مؤلف جواد پورنامی با همکاری فاطمه اکبری
مشخصات نشر	: تبریز: دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۵۶۶-۶۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: قالی و قالی‌بافی -- طراحی
موضوع	: carpet design
شناسه افزوده	: اکبری، فاطمه، ۱۳۴۰-
شناسه افزوده	: دانشگاه هنر اسلامی تبریز
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ج۵۲۸ / NK۲۷۹۵
رده‌بندی دیوپی	: ۷۴۶/۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۵۷۲۴۵

آموزش جامع طراحی فرش

مؤلف: جواد پورنامی با همکاری دکتر فاطمه اکبری

اعضای هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز

ناشر: دانشگاه هنر اسلامی تبریز

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

تعداد نسخه به قطع: ۱۲۰/۱۲۰

مردم: (رقه نور) زاده

صفحه آرای: فصل نشر جام (زین)

امور فنی و نظارت بر چاپ: پروژه ترجمه مسئول

چاپ و صمافی: امین

شابک: ۹۷۸ ۶۰۰-۹۶۵۶۶-۶۰۰

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب برای

دانشگاه هنر اسلامی تبریز محفوظ است.

تبریز: خیابان آزادی، میدان مکیم نظامی صندوق پستی: ۴۵۶۷-۵۱۳۸۵

کدپستی: ۵۱۶۱۴۷۳۶۹۳۱؛ تلفن: ۳۵۴۱۹۹۷۰ (۰۴۱) research@tabriziau.ac.ir

دانشگاه هنر اسلامی تبریز
۱۳۸۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هشت	فهرست جداول
نه	فهرست طرح‌ها
دوازده	فهرست تصاویر
سیزده	پیشگفتار
پانزده	مقدمه

بخش اول:

اصول طراحی نقش‌مایه‌های ختایی و اسلیمی در طراحی فرش

۳	فصل اول: اصول طراحی نقش‌مایه‌های ختایی در طراحی فرش
۳	۱- آرایه‌های ختایی
۴	۱-۱- گل‌های ختایی
۴	۱-۱-۱- گل‌های شاه‌عباسی ساده
۵	۱-۱-۱-۱- مراحل ترسیم گل شاه‌عباسی سه‌پر
۶	۱-۱-۱-۲- مراحل ترسیم گل شاه‌عباسی چهارپر یا پروانه‌ای
۶	۱-۱-۱-۳- مراحل ترسیم گل شاه‌عباسی شش‌پراکنی
۷	۱-۱-۱-۴- مراحل ترسیم گل شاه‌عباسی لاله
۸	۱-۱-۱-۵- مراحل ترسیم گل شاه‌عباسی ساده برگ‌مویی
۸	۱-۱-۱-۶- قواعد فنی در ترسیم گل‌های شاه‌عباسی
۹	۱-۱-۲- گل‌های شاه‌عباسی مرکب
۱۴	۱-۱-۳- گل‌های ختایی گرد
۱۴	۱-۲- غنچه‌های ختایی
۱۷	۱-۳- برگ‌های ختایی
۲۰	۱-۳-۱- قواعد فنی در ترسیم برگ‌های ختایی
۲۱	۱-۴- شاخه‌های ختایی
۲۲	۱-۴-۱- قواعد فنی در ترسیم شاخه‌های ختایی
۲۵	فصل دوم: اصول طراحی نقش‌مایه‌های اسلیمی در طراحی فرش
۲۵	۲- آرایه‌های اسلیمی
۲۵	۲-۱- شاخه‌های اسلیمی
۲۶	۲-۲- چنگ اسلیمی و انواع آن
۲۷	۲-۲-۱- چنگ اسلیمی فیلی
۲۸	۲-۲-۲- چنگ اسلیمی دهن‌آزدری
۲۹	۲-۲-۳- چنگ اسلیمی گلدار

۳۰	۴-۲-۲- چنگ اسلیمی کنگره
۳۰	۳-۲- سراسلیمی و انواع آن
۳۰	۴-۲- بند اسلیمی
۳۳	۵-۲- سربند اسلیمی
۳۳	۶-۲- اسلیمی ماری

۳۵	فصل سوم: قوانین ترکیببندی اجزا و فضاها در ساختار طراحی فرش
۳۵	۱-۳- تمایزات نقش‌مایه‌های اسلیمی و ختایی
۳۷	۲-۳- قوانین حاکم بر چیدمان اجزا بر روی شاخه‌های ختایی و اسلیمی
۴۵	۳-۳- قوانین ترکیببندی اجزا و فضاها در ساختار طراحی فرش
۴۶	۴-۳- اهمیت حاشیه در نظام ترکیببندی طراحی فرش
۴۷	۵-۳- اهمیت روابط حاشیه و متن در نظام ترکیببندی طراحی فرش
۴۸	۶-۳- اهمیت روابط زمینه متن با ترنج در طراحی فرش
۴۸	۷-۳- اهمیت لچک در طراحی فرش

بخش دوم:

ارکان طرح و نقشه طراحی فرش

۵۱	فصل چهارم: طراحی حاشیه
۵۱	۱-۴- طراحی حاشیه و تزئینات آن
۵۲	۲-۴- بخش‌های مختلف حاشیه
۵۷	فصل پنجم: طراحی متن و ملحقات آن
۵۷	۱-۵- طراحی متن
۵۸	۲-۵- طراحی لچک
۵۹	۱-۲-۵- طراحی دور لچک
۶۱	۲-۲-۵- طراحی طره لچک
۶۱	۳-۲-۵- طراحی لچک معلق
۶۲	۳-۵- طراحی ترنج
۶۸	۱-۳-۵- ترسیم ترنج بیضوی
۷۰	۴-۵- طراحی قندیل
۷۱	۵-۵- طراحی سرترنج

بخش سوم:

انواع گونه‌های طراحی فرش و اجرای طراحی روی کاغذ و طرح‌نقشه فرش

۷۵	فصل ششم: انواع گونه‌های طراحی فرش شهری
۷۵	۱-۶- گروه طرح‌های لچک ترنج
۷۷	۲-۶- گروه طرح‌های بندی
۷۷	۱-۲-۶- طرح ماهی
۸۱	۲-۲-۶- طرح‌های بندی اسلیمی و بندی شاه‌عباسی
۸۴	۳-۲-۶- طرح قاب‌قابی
۸۵	۴-۲-۶- طرح میناخانی

۸۵	۳-۶- گروه طرح‌های آثار و بناهای تاریخی
۸۷	۴-۶- طرح شکارگاه
۸۷	۵-۶- طرح جانوری
۸۷	۶-۶- طرح گل‌فرنگ
۹۰	۷-۶- طرح‌های محرابی و سجاده‌ای
۹۲	۸-۶- طرح درختی
۹۳	۹-۶- طرح گلدانی
۹۵	فصل هفتم: محاسبات لازم در انجام طراحی نقشه فرش
۹۵	۱-۷- اندازه‌های ابعاد فرش
۹۶	۲-۷- رج‌شمار فرش
۹۶	۳-۷- ابعاد و رج‌شمار ثانویه در فرش
۹۶	۱-۳-۷- نحوه محاسبه اندازه‌های ثانویه
۹۸	۲-۳-۷- نحوه محاسبه رج‌شمار ثانویه
۹۸	۴-۷- محاسبه اندازه‌های مختلف فرش با ابعاد پرده و رج‌شمار ۵۰ بر اساس تعداد گره
۹۸	۱-۴-۷- محاسبه اندازه‌های ابعاد بر اساس تعداد گره
۹۹	۲-۴-۷- محاسبه اندازه‌های ضرایب، حاشیه و متن بر اساس تعداد گره
۹۹	۱-۲-۴-۷- تناسب اندازه‌های ضرایب، حاشیه و متن
۱۰۰	۲-۲-۴-۷- محاسبات تعداد گره برای نماهای مختلف حاشیه
۱۰۱	۳-۲-۴-۷- محاسبات تعداد بر برای فضاها مختلف متن
۱۰۲	۵-۷- طراحی متناسب با رج‌شمار داخل نقشه فرش
۱۰۳	فهرست منابع

بنام خدایی که دوران از اوست جهان یک طرف خاک ایران از اوست

اگر گستره عالم را با دید جهان بنگریم ذره ذره و لحظه لحظه این عالم پرتوی از فیض نقاش ازل و جلوه‌ای از انوار تابناک حضرتش خواهد بود و هر نقاش، نگاری مظهر قدرت و زیبایی و مقام او. هنرمند طراح در نقوش قالی، کاشی، سفال، تذهیب و نظایر آن با حیرت‌انگیزه و تفکری که پر بار است و با برکت، تصویری از جهان هستی را مجرد از ویژگی‌های زمان و مکان در پرده حواس خویش با این «سنة ذهنی و الهام و مددجویی از قوة «علی کل شیء قدیر» پرورش داده و سپس آن را به صورتی تجریدیافته از طبیعت، به قلم خود به نمایش می‌گذارد؛ آنگاه این اثر با زبانی خاموش و فارغ از هیاهوی مادی و دنیوی آن چنان سخن می‌گوید که شاید بیان و قدرت آن نباشد.

هرگاه سخن از «طراحی فرش» به میان آید، ذهن مطوف تصاویر چنگ‌های اسلیمی و گل‌ها و برگ‌های ختایی می‌شود که علاوه بر قالی در تزیین جلد و حاشیه صحیفه قرآن نیز در سردرها، گنبد‌ها، مناره‌ها و فضاهای داخلی و بیرونی مساجد و بناهای مذهبی و تذهیب و غیره تجلی می‌یابند.

انتخاب این نگارش با ابتناء بر تجربه بالغ بر بیست و شش ساله نگار، دکان در حوزه آموزش طراحی فرش و تحقیقات فنی و تکنیکی در این حوزه بوده است.

تأکید ویژه در این مجموعه بر چگونگی طراحی فرش بر اساس اصول مبانی طراحی سنتی جهت بهره‌مندی دانشجویان مراکز آموزش عالی و کلیه علاقمندان به فراگیری این متن است.

دروس تخصصی طراحی فرش در مقاطع مختلف کارشناسی و کارشناسی ارشد فرش، منابع دستی حجم قابل ملاحظه‌ای از واحدهای درسی را تشکیل داده و دیرزمانی است که لزوم تهیه منابع آموزشی در این زمینه بیش از پیش احساس می‌شده است. این کتاب در میان آثار متعددی که در حوزه آموزش طراحی فرش به رشته تحریر در آمده و اینک استفاده می‌شوند از نظر ارائه شیوه صحیح طراحی نقش مایه‌ها و فضاسازی‌های مختلف از امتیاز ویژه‌ای برخوردار است.

در این جا لازم می‌دانیم از دانشگاه هنر اسلامی تبریز که انجام این مهم را عهده‌دار شده است تشکر و قدردانی به عمل

آوریم.

جواد پورنامی - فاطمه اکبری

زمستان ۱۳۹۶